

EERSTE ERVARINGEN MET SPOEDEISEND PREVENTIEF FOUILLEREN

samenvatting van een onderzoek

juni 2016

Achtergrond en doel

Sinds juli 2014 zijn de mogelijkheden om preventief te fouilleren uitgebreid. Een wijziging van de Gemeentewet (artikel 174b) maakte het mogelijk dat de burgemeester in onvoorziene en spoedeisende situaties een gebied voor maximaal twaalf uur kan aanwijzen als een veiligheidsrisicogebied. Voor deze spoedeisende variant van preventief fouilleren is het niet nodig dat de gemeenteraad vooraf via de APV de bevoegdheid heeft verleend aan de burgemeester.

Ruim anderhalf jaar na de wetswijziging wilde het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Veiligheid en Justitie laten onderzoeken hoe vaak spoedeisend preventief fouilleren inmiddels is toegepast, wat de overwegingen daarbij waren en welke ervaringen daarmee zijn opgedaan. De uitkomsten van het onderzoek worden gebruikt om de Tweede Kamer een eerste beeld te geven van de inzet van en de ervaringen met spoedeisend preventief fouilleren in de praktijk. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een deskresearch, een online enquête onder gemeenten en interviews met burgemeesters en ambtenaren.

Belangrijkste uitkomsten

- *Inzet spoedeisend preventief fouilleren*

Sinds de wetswijziging medio 2014 is het spoedeisend preventief fouilleren slechts in zeer beperkte mate ingezet. In de afgelopen anderhalf jaar zijn in het kader van dit onderzoek niet meer dan vijf fouilleeracties in vier gemeenten achterhaald. Daarnaast is in een achttal gemeenten de inzet wel overwogen of voorbereid, maar is het niet tot daadwerkelijke inzet gekomen.

- *Redenen om spoedeisend preventief fouilleren wel of niet in te zetten*

Het belangrijkste argument om spoedeisend preventief fouilleren in te zetten, is om bij dreigingen die zich buiten de bestaande veiligheidsrisicogebieden voordoen snel te kunnen optreden. Een groot deel van de gemeenten die het instrument tot nu niet hebben ingezet, geven aan dat daartoe tot nu toe geen reden of noodzaak is geweest. Verder speelt het voorhanden zijn van alternatieve instrumenten en de onbekendheid van het instrument een rol. Sommige gemeenten zijn huiverig om als eerste dit soort nieuwe bevoegdheden in te zetten.

- *Ervaringen tot nu toe*

De gemeenten die spoedeisend preventief fouilleren hebben ingezet, hebben daarmee positieve ervaringen. De inzet bleek niet alleen effectief, maar ook het besluitvormingsproces verliep goed. Al met al beschouwen ze het als een zinvolle aanvulling op het bestaande instrumentarium en verwachten ze het

in de toekomst opnieuw in te zetten. Bijna de helft van de gemeenten die nog geen gebruik hebben gemaakt van spoedeisend preventief fouilleren, zien wel meerwaarde in het instrument ten opzichte van bestaande mogelijkheden. Tegelijk valt op dat velen zich hierover nog geen duidelijke mening hebben gevormd, vooral vanwege de onbekendheid van het instrument. Slechts weinig gemeenten wijzen de inzet van spoedeisend preventief fouilleren op voorhand af.

Beschouwing

Spoedeisend preventief fouilleren was ten tijde van dit onderzoek ruim anderhalf jaar 'beschikbaar'. Uit deze inventarisatie blijkt dat de daadwerkelijke toepassing beperkt is. Het aantal gemeenten dat spoedeisend preventief fouilleren heeft ingezet, is nog zeer klein.

Maar dat is niet het hele verhaal. Want er zijn acht gemeenten die het instrument weliswaar nog niet daadwerkelijk hebben ingezet, maar wel alle voorbereidingen hebben getroffen 'voor het geval dat'. In die gevallen is op een bepaalde manier natuurlijk wel degelijk gebruikgemaakt van de nieuwe wettelijke mogelijkheid.

Het feit dat veel gemeenten verwachten het instrument niet in te zetten, lijkt verband te houden met de problematiek waarvoor het spoedeisend preventief fouilleren het meest geschikt is; onverwachte escalaties in doorgaans rustige gebieden. In de grotere gemeenten zijn (grote) delen van de gemeente als veiligheidsrisicogebied aangewezen en is veel ervaring aanwezig om snel te schakelen bij acute problematiek. Het feit dat deze risico's onvoorzien zijn, maakt het lastig aan de voorkant de inschatting te maken dat deze spoedeisende variant van preventief fouilleren gebruikt gaat worden.

Een groot deel van de gemeenten kent de nieuwe mogelijkheden die de wet biedt nog niet of is huiverig om als eerste dit soort nieuwe bevoegdheden in te zetten. Wanneer de bekendheid van het instrument groter wordt, is de kans aanwezig dat meer gemeenten gebruik gaan maken van de mogelijkheid om spoedeisend preventief te fouilleren. Met name uit de interviews blijkt dat er draagvlak is voor het instrument, door de verschillen met de reguliere variant. Het meest bepalende verschil met deze reguliere variant, is dat spoedeisend preventief fouilleren meer is gericht op gebeurtenissen, dan op gebieden.